

МОНІТОРИНГ виборів

парламентські вибори 2012 р.
УКРАЇНА

ВІДКРИТИЙ ДІАЛОГ

вересень 2012 р.

У ЦЬОМУ ВИПУСКУ:

Моніторинг передвиборної ситуації в Україні (15.09.2012 р. - 15.10.2012)	1
Вибори-2012 в Україні: «брудні» технології в дії-2	5

Моніторинг передвиборчої ситуації в Україні (15.09.2012 р. – 15.10.2012 р.)

Неурядові організації і офіційні спостерігачі продовжують фіксувати численні факти порушень виборчого законодавства в ході передвиборчої кампанії в Україні. Соціологічні служби оголосили результати дослідження передвиборчих рейтингів політичних сил.

01.09.2012 р. – 30.09.2012 р.

Громадянська мережа «Опора» збирала і опрацювала інформацію про найбільш поширені порушення, до яких вдавалися кандидати і політичні партії у вересні. Найбільш поширене порушення – використання адміністративного ресурсу, в усіх регіонах було зафіксовано 179 таких інцидентів. Друге місце займає підкуп виборців – зафіксовано 126 випадків. Далі за ними йдуть: перешкоджання діяльності партій і кандидатів – 123 випадки; порушення правил ведення агітації – 77 випадків; втручання правоохоронних органів у виборчий процес – 12 випадків; тиск на ЗМІ – 9 випадків.

Джерело:

<http://oporaua.org/news/2710-shostyj-zvit-za-rezultatamy-zagalnonacionalnogo-sposterezhennja-parlamentski-vybory-2012-veresen>

23.09.2012 р. – 08.10.2012 р.

З наближенням виборів почастишали випадки фізичної розправи над учасниками виборчого процесу. 23.09.2012 р. у с. Мамаївці Чернівецької області було здійснено напад на керівника виборчого штабу ВО «Свобода» в місті Чернівці Олега Дяконюка. Йому завдали численних тілесних ушкоджень. 04.10.2012 р. в м. Біла Церква (Київська обл.) невідомі побили кандидата в народні депутати від партії «УДАР» Романа Григоришина. 07.10.2012 р. в м. Київ невідомими були побиті активісти партії «УДАР», які проводили агітацію за партію. 08.10.2012 р. міліцією Львівської області було порушено кримінальну справу за фактом побиття кандидата в народні депутати Тетяни Чорновол. Про загрозу фізичної розправи повідомив також керівник Житомирського регіонального виборчого штабу Об'єднаної опозиції «Батьківщина», народний депутат Сергій Пашинський: «Представник штабу Віталія Развадовського (провладного кандидата) Кузминська В.Д. неодноразово заявляла, що у разі продовження політичної діяльності членами опозиції відносно них буде здійснена фізична розправа».

Джерела:

<http://news.volyninfo.com/ukraine/129198-u-bilij-cerkvi-pobili-kandidata-vid-udaru.html>
<http://osp-ua.info/politicas/7052-pobili-kerivnika-viborchogo-shtabu-vo-svoboda-u-misti-chernivtsi.html>
<http://maidan.org.ua/2012/10/aktyvistiv-partiji-udar-zhorstoko-pobyly-u-svyatoshynskom-rajoni-stolytsi/>
<http://www.unian.ua/news/528798-militsiya-porushila-spravu-za-faktom-pobittya-jurnalistki-chornovol.html>

08.10.2012 р.

Фонд «Демократичні ініціативи» спільно з Київським міжнародним інститутом соціології оприлюднили результати дослідження рейтингів політичних сил. Згідно з результатами соціологічного дослідження, за місяць до офіційного голосування політичні партії мають наступний відсоток підтримки серед населення: Партія регіонів – 23,3%, Партія «УДАР» – 16%, Об'єднана опозиція «Батьківщина» – 15,1%, Комуністична партія України – 10,1%, ВО «Свобода» – 5,1%. Не долають 5-відсотковий бар'єр партія Наталії Королевської «Україна – Вперед!» – 2,1%, а також партія «Наша Україна» – 1,3%. Статистична похибка опитування складає 2,2%. Соціологи також відзначили, що істотно зросла кількість тих, хто не визначився зі своїм вибором – 24% респондентів. Готовність взяти участь в голосуванні 28 жовтня 2012 висловили 78% респондентів.

Одночасно з наближенням дати голосування різко зросло число фальшивих рейтингів партій, відзначають експерти. Для цього використовуються в основному підставні псевдосоціологічні компанії. Таку технологію маніпуляції громадською думкою найчастіше використовують політичні сили, чий реальні рейтинги не дозволяють подолати прохідний бар'єр 5%.

Джерела:

http://gazeta.ua/ru/articles/politics/_udar-na-1-operezhaet-obedinennuyu-oppoziciyu-opros/459630

<http://www.radiosvoboda.org/content/article/24729463.html>

09.10.2012 р.

Передвиборчий скандал спалахнув в Дніпропетровську. Перший заступник міського голови м. Дніпропетровська і одночасно кандидат в народні депутати Анатолій Крупський був спійманий на спробі підкупу одного з працівників заводу «Інтерпайп НТЗ», Ігоря Пархоменка. Анатолій Крупський запропонував Ігорю Пархоменку за грошову винагороду висунути свою кандидатуру на виборах. Таким чином, Крупський розраховував відтягнути голоси у свого головного конкурента по виборчому округу – Якова Безбаха. У ЗМІ з'явився аудіо-запис, наданий особисто Ігорем Пархоменком, де його намагається завербувати віце-мер міста. Сам Анатолій Крупський уникає зустрічі зі ЗМІ і не коментує інцидент.

Джерела:

<http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1459645>

<http://www.11channel.dp.ua/news/dp/2012/10/09/21162.html>

13.10.2012 р.

Партія «Собор» відкликала з парламентських виборів усіх кандидатів, висунутих партією в загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі. Відповідне рішення було прийняте на 19-му з'їзді партії в Києві. «Центральний провід партії прийняв рішення рекомендувати з'їзду зняти з виборчих перегонів список «Собору» у зв'язку з тим, що партія не долає п'ятивідсотковий бар'єр для проходження у Верховну Раду», – заявив лідер партії Павло Жебрівський. 91 делегат з'їзду проголосував за таке рішення, 2 делегати утрималися. Петро Жебрівський також відзначив, що партія не збирається відкликати кандидатів, висунутих в мажоритарних округах.

Джерела:

<http://ukranews.com/ru/news/ukraine/2012/10/13/80952>

14-15.10.2012 р.

Партії «УДАР» і Об'єднаній опозиції «Батьківщина» вдалося частково погоджувати кандидатів у мажоритарних округах. 14.10.2012 р. партія «УДАР» назвала 26 кандидатів, яких вона знімає з виборів на користь об'єднаної опозиції. У свою чергу ОО «Батьківщина» на закритому з'їзді 15.10.2012 р. прийняла рішення зняти своїх 26 кандидатів в тих мажоритарних округах, де за результатами соціологічних досліджень представники партії «УДАР» мають вищий відсоток підтримки. Рішення про зняття кандидатів у мажоритарних округах приймалося на підставі даних сукупного соціологічного дослідження, яке проводили сім великих українських компаній: Київський міжнародний інститут соціології, соціологічна група «Рейтинг», центри «Соціовимір» і «Социс», Центр ім. Разумкова, TNS Ukraine і GfK Ukraine.

Джерела:

<http://www.kommersant.ua/doc/2044941>

<http://www.unian.ua/news/529985-batkivschina-u-vidpovid-udaru-znyala-z-viboriv-26-majoritarnikiv-onovleno.html>

Реакція міжнародної спільноти на політичну ситуацію в Україні

17.09.2012 р.

Національний демократичний інститут США (NDI) опублікував звіт відносно підготовки України до парламентських виборів. У звіті експерти NDI звернули увагу на те, що в теперішній виборчій кампанії не забезпечений рівний доступ партій до ЗМІ, також є частими випадки використання адміністративного ресурсу. «Притягнення до кримінальної відповідальності Юлії Тимошенко і Юрія Луценка викликають стурбованість, що влада вибірково переслідує своїх політичних опонентів», – говориться в звіті.

Джерело:

<http://www.ndi.org/files/2%20-%20NDI%20Pre-Election%20Delegation%20Statement%20-%20UKR.pdf>

20-21.09.2012 р. – 08.10.2012 р.

Делегація спостерігачів Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) відвідала Україну 20-21 вересня з метою проведення передвиборчого моніторингу. Голова делегації Андреас Гросс повідомив, що він надзвичайно стурбований політичною ситуацією в Україні: «Найбільше дивує те, що сьогодні українське суспільство не має реальної політичної альтернативи. Більшість громадян почуваються безсилями, розуміючи той факт, що політика повністю керується грошима. Ситуація з медіа в Україні катастрофічна. Найбільш вражають факти купівлі новин в ЗМІ, особливо на телебаченні». Своє занепокоєння з приводу майбутніх виборів в Україні висловив також президент ПАРЄ, Жан-Клод Міньон: «Ми досить стурбовані відносно того, як ці вибори можуть пройти. Ми, без будь-яких сумнівів, засудимо те, що заслужить засудження, у разі, якщо щось йтиме не так гладко, як ми сподіваємося».

В той самий час, співдоповідачка ПАРЄ по Україні Майліс Репс повідомила, що **ПАРЄ не застосовуватиме жодних санкцій відносно України до виборів, як це передбачалося раніше.**

«Ніхто не накладає санкцій на країну до виборів. Зараз ми спрямуємо усі сили, щоб підтримати проведення в Україні вільних і чесних виборів. Ми беремо до уваги той факт, що лідери опозиції залишаються у в'язниці, що ЗМІ у вашій країні не вільні, і для нас це неприйнятно, але ми сподіваємося, що зможемо вплинути на це, підтримуючи вільні вибори. Ми також відмітили безлад, який у вас був з жеребкуванням квот у виборчих комісіях. І виправдання, які ми почули в Україні з цього приводу, – нібито повноцінне жеребкування було практично і технічно нездійсненним, – здаються нам дуже дивними. Вони не переконали ні членів спостережної комісії ПАРЄ, ні доповідачів по Україні. Ми відзначаємо суперечливі заяви з приводу камер на виборчих дільницях. Нас також турбують повідомлення про напади на кандидатів в мажоритарних округах», – розповіла Майліс Репс в інтерв'ю українським ЗМІ.

Джерела:

<http://kommersant.ua/doc/2039697>

<http://tyzhden.ua/Politics/60970>

<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/10/1/6973749>

22.09.2012 р.

Сенат Сполучених Штатів Америки ухвалив резолюцію з закликом звільнити экс-прем'єр-міністра Юлію Тимошенко, а також прийняти санкції відносно осіб, причетних до її ув'язнення. «Сенат США засуджує дії адміністрації президента Віктора Януковича, спрямовані на політично мотивоване ув'язнення колишнього прем'єра Юлії Тимошенко», – говориться в тексті резолюції. Депутати верхньої палати Парламенту США закликали адміністрацію Президента України негайно звільнити Юлію Тимошенко і інших політичних в'язнів, а також звернулися до Держдепартаменту США і Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) з проханням «чинити спільний

багатосторонній дипломатичний тиск на президента Януковича, щоб звільнити Тимошенко». У Міністерстві закордонних справ України заявили, що резолюція має не обов'язковий характер, а процедура її прийняття дуже сумнівна: «В МЗС України вважають недоцільним коментувати резолюцію, враховуючи те, як відбувся її розгляд, і декларативний, не обов'язковий характер документу».

Джерела:

<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/22/6973292/>

http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2012/09/120923_ru_s_tymoshenko_usa_resolution.shtml

09.10.2012 р.

Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) оприлюднила рекомендації до закону «Про вибори народних депутатів». На думку експертів фонду, в майбутньому варто дозволити обиратися до парламенту громадянам з непогашеною судимістю і скоротити квоту партій в Центрвиборчкомі.

Джерело:

<http://kommersant.ua/doc/2041097>

11.10.2012 р.

Державний секретар США Гіллари Клінтон відправила лист Юлії Тимошенко в день річниці оголошення вироку у так званій «газовій справі» колишньому прем'єр міністру України. У листі говориться про незмінність позиції США відносно вироків опозиційним лідерам України: «Вас повинні негайно і беззастережно звільнити, так само як і інших колишніх членів Вашого уряду. Дуже шкода, що політично мотивовані переслідування підривають прогрес демократії, якого хочуть українці».

Джерело:

<http://www.unian.net/news/529667-klinton-timoshenko-vas-doljni-nemedlenno-i-bezogovorochno-osvobodit.html>

Вибори-2012 в Україні: «брудні» технології у дії – 2

У попередньому моніторингу Фонд «Відкритий Діалог» вже піднімав проблему використання «брудних» технологій у передвиборчих перегонах політичних партій та кандидатів у народні депутати. Ми звертали увагу на найбрутальніші приклади використання «нечесної гри» – підкуп виборців, тиск на ЗМІ, використання адміністративного ресурсу, антиреклама, примус до голосування і залучення виборців з інших округів. У цьому випуску ми розглянемо більш витончені, формально правові прийоми, до яких вдаються кандидати в народні депутати, щоб перемогти у боротьбі зі своїми конкурентами на виборах.

Використання технічних кандидатів

Без сумніву, одним з головних «брудних» прийомів у передвиборчих перегонах 2012 р. стало використання технічних кандидатів. Класичний приклад – це висунення технічного кандидата з метою відтягнути голоси у свого головного конкурента. Основна ставка в такому випадку робиться на схожість політичних програм і декларацій технічного кандидата і конкурента. Замовник повністю фінансує виборчу кампанію технічного кандидата і курає його дії у передвиборчій гонці. У жовтні 2012 року на подібному прийомі був спійманий заступник мера міста Дніпропетровська Анатолій Крупський, який є кандидатом в народні депутати України від Партії регіонів. Інцидент переріс у скандал і набув міжнародного розголосу. Анатолій Крупський був спійманий при спробі підкупу одного з працівників заводу «Інтерпайп НТЗ», Ігоря Пархоменка. Анатолій Крупський запропонував Ігорю Пархоменку за грошову винагороду висунути свою кандидатуру на виборах. Таким чином Крупський розраховував відтягнути голоси у свого головного конкурента по виборчому округу – досвідченого політика, заводчанина Якова Безбаха. Правоохоронні органи та Центральна виборча комісія наразі ніяк не відреагували на те, що трапилося [1]. Інцидент прокоментував экс-президент Польщі Олександр Кваснєвський: «За європейськими стандартами – це скандал. Людина, яка так використовує свою позицію і чинить такі дії проти закону, виборчого кодексу, повинна піти.

Це ж обман виборців, це проти всіх принципів демократії. Ще є час до виборів, щоб прибрати людей, які так чинять, щоб їх не було в кампанії» [2].

Інший популярний прийом використання технічного кандидата на цих виборах – це «клонування» мажоритарних кандидатів – коли проти популярного претендента на депутатський мандат його опоненти виставляють особу з таким самим прізвиськом. Всього на цих виборах спостерігачі зафіксували близько 100 кандидатів-двійників у 36 округах. Ця технологія є досить ефективною, оскільки на попередніх виборах кандидати-двійники набирали до 3% голосів виборців. До того ж вона не вимагає великих фінансових вкладень [3].

Технічний кандидат може використовуватися не тільки для відбору голосів у конкурентів, а й для того, щоб отримати достатнє представництво в окружних виборчих комісіях. Це дозволить політичним силам отримати контроль над окружними виборчими комісіями, де проходитиме безпосередній підрахунок голосів. Можливості для цього відкрили вади в новому виборчому законодавстві. Відповідно до закону, партія, яка висунула хоча б одного кандидата у народні депутати, має право в ході жеребкування отримати своїх представників у всіх 225 виборчих округах. Пізніше ці місця вона може продати більш сильним політичним гравцям [4]. Наприклад, громадянська мережа «Опора» зафіксувала масову заміну маленькими партіями своїх представників в окружних виборчих комісіях відразу ж після формування їх складу в кінці серпня. Наприклад, партія «Братство» відкликала й перереєструвала всіх 225 членів ОВК, «Русское единство» – 221, «Союз анархістів України» – 219, «Русь Єдина» – 230 (у деяких округах заміни відбувалися неодноразово), «Російський блок» – 222 [5].

²ãðè â íàçàèèæèèð èàíàèèààð³â

Перехід до пропорційно-мажоритарної системи виборів відкрив можливості для ще одного «брудного» прийому, який не є злочином з точки зору закону, але є обманом виборця. Головним чином йдеться про представників партії влади.

Експерти вже давно звертають увагу на те, що Партія регіонів, що має відверто низький відсоток підтримки серед мешканців Західної та Центральної України, робить ставку на незалежних кандидатів (самовисуванців) в цих регіонах. Ті ж кандидати, які висувуються від Партії регіонів офіційно, виконують технічну роль і не мають реальних шансів на перемогу [6]. В умовах падіння рейтингу опозиційних сил такий прийом може принести успіх партії влади. «Самовисуванці – це технологія, яка була застосована на найвищому державному рівні – закладена в законі про вибори. Ми бачимо, що там, де немає зони електоральної підтримки Партії регіонів, є самовисуванці» [7], – говорить політичний оглядач Павло Пущенко.

На думку політолога Володимира Фесенка, в майбутньому парламенті самовисуванці можуть становити третину від переможців у мажоритарних округах, з яких не менше половини – це потенціальні союзники Партії регіонів [8].

Яскравим прикладом, коли кандидат від партії влади балотується як самовисуванець, може послужити київський 221 мажоритарний округ. За перемогу в ньому побореться один з лідерів Партії регіонів – Василь Горбаль [9].

ἰὰ τὸ ἐϋδὸς ἄδῖα ἀνὴρ αἰεὶ ἐπ

З наближенням виборів в дію були пущені підроблені рейтинги політичних сил, котрі не відображають реальну картину електоральних уподобань. Як відзначають експерти, до такої технології найчастіше вдаються ті політичні партії, чий реальні рейтинги не дозволяють подолати прохідний бар'єр 5 %. «Якщо партія за даними соціопитування взагалі не має шансів – це дійсно має вплив, оскільки люди не хочуть втрачати свій голос. Тому дуже часто підроблені рейтинги робляться для партій, які не проходять бар'єр» [10], – пояснив Володимир Паніото, директор Київського міжнародного інституту соціології (КМІС).

Цього разу на використанні такої технології були спіймані такі партії як «Україна – вперед!» Наталії Королевської і «Наша Україна» экс-президента України Віктора Ющенка.

До прикладу, у вересні в українських ЗМІ були опубліковані результати соціологічних досліджень кількох маловідомих компаній, які

з підозрілою шаблонністю приписували партії «Україна – вперед!» приблизно одну і ту ж цифру підтримки: 6,7 %, 6,9 %, 6,5 %, 6,4 %, 6,5 %. При цьому рейтинг інших політичних сил у різних звітах дуже відрізнявся [11].

Згідно з дослідженням, яке провели Фонд «Демократичні ініціативи» спільно з Київським міжнародним інститутом соціології, реальний рейтинг партій «Україна – вперед!» і «Наша Україна» на даний момент становить 2,1 % і 1,3 % відповідно. Статистична похибка опитування – 2,2 % [12]. Тобто, навіть з урахуванням статистичної похибки, ці партії не долають прохідний бар'єр до парламенту України – 5 % голосів виборців.

До офіційної дати голосування ще залишається час, однак парламентські вибори 2012 року вже сьогодні можна сміливо називати одними з найбільш «брудних» в історії незалежної України. За кількістю заборонених прийомів, до котрих вдаються кандидати, ці вибори можуть зрівнятися хіба що з президентськими виборами 2004 року. Зараз Україна реально ризикує знову повернутися до кола країн, не здатних забезпечити демократичне і справедливе волевиявлення своїх громадян, що, безсумнівно, відобразиться на міжнародному іміджі України.

Джерела:

1. Подкуп технического кандидата в Днепропетровске оказался правдой / <http://vikna.stb.ua/ru/news/2012/10/9/119125/>
2. Квасневский назвал скандалом вербовку технических кандидатов в Днепропетровске / <http://korrespondent.net/ukraine/politics/1404329-kvasnevskij-nazval-skandalom-verbovku-tehnicheskikh-kandidatov-v-dnepropetrovske>
3. ОПОРА про двійників на парламентських виборах 2012 / <http://oporaua.org/library/2183-opora-pro-dvijnykiv-na-parlamentskyh-vyborah-2012>
4. Хитрощі виборчої кампанії / <http://tsn.ua/video/video-novini/hitroschi-viborchoyi-kampaniyi.html?page=1&items=53804&type=0>
5. ШОСТИЙ ЗВІТ за результатами загальнонаціонального спостереження – парламентські вибори 2012, ВЕРЕСЕНЬ / <http://oporaua.org/news/2710-shostiy-zvit-za-rezultatamy-zagalnonacionalnogo-sposterezhenija-parlamentski-vybory-2012-veresen>
6. Почему мажоритарии-регионалы начали сниматься с выборов / <http://forbes.ua/nation/1339942-pochemu-mazhoritarii-regionaly-nachali-snimatsya-s-vyborov>
7. Выборы на Чернігівщині: інтрига довкола самовисуванців / http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2012/09/120920_chernigiv_election_sd.shtml
8. Політолог: Половина самовисуванців – потенційні союзники ПР / http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?politolog_polovina_samovisuvantsiv_potentsiyni_soyuzniki_pr&objectId=1267410
9. Горбаль, який був упевнений, що піде по списку ПР, опинився за бор-том / <http://zik.ua/ua/news/2012/08/08/362788>
10. Із наближенням виборів більшає фальшивих рейтингів партій / <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24729463.html>
11. Соціологічний конвеєр Наталії Королевської / <http://www.pravda.com.ua/articles/2012/10/9/6974286/>
12. "Удар" на 1% опережает Объединенную оппозицию – опрос / http://gazeta.ua/ru/articles/politics/_udar-na-1-operezhaet-obedinennuyu-oppozitsiyu-opros/459630

ВІДКРИТИЙ ДІАЛОГ

Фонд «Відкритий Діалог» створений людьми, які вважають європейські цінності – свободу особистості, права людини, демократію і самоврядування – не просто декларацією, а повсякденною реальністю, в якій може і повинна жити людина 21-го століття. Місія Фонду – ділитися польським досвідом трансформації та демократизації з нашими міжнародними партнерами, особливо східними (зокрема, з України, Російської Федерації і Центральної Азії). Ключові напрямки діяльності Фонду: захист прав людини, міжнародні відносини, підтримка і розвиток громадянського суспільства і освітніх програм. Наша мета – взаєморозуміння і довіра між ЄС і іншими країнами.

Сайт: www.odfoundation.eu

Адреса: 3 Maja Str. 18/4, 20-078 Lublin, Poland

Тел. / факс: + (48) 507 739 025

E-mail: odfoundation@odfoundation.eu